

2020-01-07

Regeringen/Miljödepartementet
m.miljoprovningsenheten@regeringskansliet.se
m.registrator@regeringskansliet.se

Kommentar till Fortifikationsverket yttrande, daterat 2019-12-16, i ärende dnr M2018/02742/Me avseende bankantsdränering vid Karlsborgs flygplats.

Aktion Räd Vätern vidhåller sitt yrkande

att regeringen snarast bör upphäva Försvarsinspektörens beslut FIHM2018-536-9, daterat 2018-10-01, och återförvisa ärendet till ny handläggning. I allt väsentligt har Aktion Räd Väterns yrkande stöd av samtliga expertmyndigheter som yttrat sig till regeringen. Försvarsinspektörens beslut är olagligt och förenat med oklara, ej utredda, miljörisker. De förslag på ytterligare åtgärder som Fortifikationsverket anför i sitt yttrande ändrar inte på detta faktum.

För det första, bankantsdräneringen kan inte godkännas separat

Fortifikationsverket skriver självt att bankantsdräneringen är beroende av handläggningen av markavvattningsärendet, länsstyrelsens dispens- och tillståndsärende 531-45588-2018 och 531-45789-2018. FIHM:s beslut kan alltså inte godkännas separat.

”För att det ska vara möjligt att samla allt vatten från bankantdräneringen i sydvästra banänden till en utsläppspunkt, som kan ledas till reningsanläggning, krävs det ombyggnationer av dagvattensystemet, som tillståndsprövas i ärendet om markavvattning genomförs, och dagvatten från områden längre utanför flygfältet behöver kopplas bort, så att det inte leds via samma ledning som dagvattnet från flygplatsen.” Sid. 2, FortV 505125.

Fortifikationsverkets eget yttrande förklarar alltså att bankantsdräneringen måste samordnas med övrig markavvattning och dagvattenhantering. På sidan 4 skriver Fortifikationsverket:

"Den reningsanläggning som har utretts har därför dimensionerats med beaktande av vatten från bankantdräneringen, med avsikten att förorenat vatten från såväl bankantdränering som från markavvattning och dagvattensystem från sydvästra banändan ska renas med avseende på PFAS."

Men i länsstyrelsens remissförslag står:

*"5. Bankantsdräneringen ska ledas till den nya avvattningen med ett rent delflöde och inte till det vatten som går till reningsanläggning."*¹

Länsstyrelsen förutsätter, helt korrekt, att regnvattnet som kommer på den hårdgjorda landningsbanan bör avledas separat i ett flöde som inte innehåller PFAS. Eftersom det vid kraftiga regn handlar om mycket stora flöden, som snabbt uppstår på den hårdgjorda ytan, är det önskvärt att reningsanläggningen inte behöver ta emot landningsbanans dagvatten. Detta förutsätter dock att bankantsdräneringen är tät och inte står i förbindelse med det förorenade grundvattnet. Men det är *"...inte möjligt med helt separerad avledning av vattnet från den asfalterade ytan"* skriver Fortifikationsverket på sid. 10, FortV 505125.

Dessa motsatta ståndpunkter kan inte lösas genom en bedömning i regeringskansliet. Detta påpekar även Naturvårdsverket: *"Det innebär dock att detaljer kring reningsanläggningens utformning och erforderlig reningsgrad inte kan bestämmas i detta ärende utan förskjuts till markavvattningsärendet."*²

Naturvårdsverket fastslår också att

*"Länshållningsvatten får ej återinfiltreras eller på annat sätt släppas orenat till recipient. Länshållningsvatten ska antingen renas i reningsanläggning för PFAS /.../ eller omhändertas och fraktas bort för rening på annan plats."*³

Regeringen måste alltså upphäva Försvarsinspektörens beslut och återförvisa ärendet till ny handläggning tillsammans med det övriga markavvattningsärendet.

För det andra, bristerna i anmälningsärendet är inte avhjälpda.

Fortfarande saknas många av de uppgifter som både Aktion Rädde Vättern och expertmyndigheterna har krävt. Dessutom konstaterar undertecknade att Fortifikationsverket fortsätter att lämna vilseledande uppgifter. T.ex. står det i yttrandet på sid. 9 att:

"Det bedöms uteslutet att bankantdräneringarna ska kunna påverka grundvattnets strömningsbild så att vatten från brandövningsplatsen börjar spridas söderut mot rullbanan."

Samtidigt står i Fortifikationsverkets/Rambölls bilaga "PM Grundvattenförhållanden Karlsborgs flygfält", sid. 5:

¹ Sid. 2 i länsstyrelsens meddelande 2019-06-24: <http://www.aktionraddavattern.se/wp-content/uploads/2019/11/Beslutsf%C3%B6rslag-2019-06-24-markavvattning.pdf>

² Sid 7 i Naturvårdsverkets yttrande 2019-10-17: <http://www.aktionraddavattern.se/wp-content/uploads/2019/11/M2018-02742-36-NV-om-bankantsdr%C3%A4nering-.pdf>

³ Sid 2 i Naturvårdsverkets yttrande 2019-10-17: <http://www.aktionraddavattern.se/wp-content/uploads/2019/11/M2018-02742-36-NV-om-bankantsdr%C3%A4nering-.pdf>

”Trots att relativt omfattande nivåmätning skett inom ett förhållandevis begränsat område är det emellertid inte helt enkelt att utläsa en entydig strömningsbild för grundvattenflödet i området lokalt kring den nyare brandövningsplatsen och strax norr därom. Framför allt inte vad gäller i vilken/vilka riktningar flödet tar vägen. Detta bland annat på grund av att grundvattenrören sitter på olika djup i jordlagren, vilket ger upphov till en osäkerhet i hur nivåerna mellan de olika rören förhåller sig till varandra. Att grundvattennivåerna i detta område tidvis tycks kunna uppvisa artesiska förhållanden gör det än svårare att dra någon tydlig slutsats av den lokala grundvattenströmningen.”

Och det är inte nog med denna oklarhet. Alla uppgifter gäller endast påverkan från den s.k. nya brandövningsplatsen. Det är endast den som är någorlunda utredd och trots det framgår det av den senaste NÍRAS-rapporten⁴ att det är svårt att bestämma föroreningsplymens utbredning. Dessutom saknas fullständigt uppgifter om PFAS-spridningen från den s.k. gamla brandövningsplatsen och övriga hot-spots. Endast den sydvästra banänden redovisas som förorenad i Fortifikationsverkets framställan.

Det är även märkligt hur ny information kryper fram idag, att en brandkatastrof ägde rum 1977. När samrådshandlingar om Karlsborgs flygplats lämnades in 2010 påstod Försvarsmakten att inget PFAS-brandskum hade använts på flygplatsen.⁵ Mark- och miljödomstolen som för närvarande handlägger flygplatstillståndet har troligen fortfarande ingen uppgift om olyckshändelsen 1977.

I likhet med bl.a. SGI anser Aktion Rädda Vättern att det saknas flera avgörande uppgifter i Fortifikationsverkets anmälan.⁶ I Fortifikationsverkets senaste yttrandet finns uppgiften att jorden är förorenad även i nordöstra banänden.

”De påvisade föroreningarna utgörs av PFOS och PFHxS i 2 punkter (R1717 och R1824) samt PFPeA i en punkt (R1822). R1717 återfinns i nordöstra banänden, medan de andra ligger i sydvästra banänden.” Sid. 12.

Vad hände på den nordöstra banänden? Var det övning eller skarpt olyckstillfälle? Området avvattnas direkt till Vättern. Den förorenade nordöstra banänden har inte följts upp av ett noggrant provtagningsprogram utan lämnats åt sidan med endast ett fåtal grundvattenprov. Samma monumentala brist finns när det gäller utredningen av den gamla brandövningsplatsen och övriga hot-spots.

Fortifikationsverket verkar inte ens orka med att ta till sig de aktuella uppgifterna från NÍRAS när det gäller den nya brandövningsplatsen. Fortifikationsverket skriver att *”De högsta halterna PFAS-11 återfinns i de centrala delarna av nya brandövningsplatsen och uppgår till som mest 1,2 miljoner ng/l.”* Den senaste rapporten redovisar halter på 2,5 miljoner ng PFAS per liter.⁷

Fortifikationsverkets oseriösa inställning till PFAS-föroreningarna i Vätterns vattenskyddsområde exemplifieras även i den uträkning som lämnas, där det påstås att mindre än 0,5 gram PFOS per år hamnar i dricksvattnet.

⁴ <http://www.aktionraddavattern.se/wp-content/uploads/2019/08/NIRAS-resultatrapport-2019-04-30.pdf>

⁵ ”Övningar med skarpt skum har inte förekommit inne på flygplatsens område enligt uppgifter från de som har arbetet i verksamheten under en längre tid.” Bilaga 1 LedR 2011-05-19 24641:50701, sid.10.

⁶ ”SGI anser att den anmälan som är framtagen av Fortifikationsverket inte uppfyller dessa krav.” Sid. 2 i SGI:s yttrande.

⁷ <http://www.aktionraddavattern.se/wp-content/uploads/2019/08/NIRAS-resultatrapport-2019-04-30.pdf>, se sammanfattning på sid. 5.

Siffran 0,5 lyckas Fortifikationsverket få fram genom att välja ut prover från tre (3!) grundvattenrör där två visar jämförelsevis låga värden. Detta trots att det finns andra grundvattenrör i den sydvästra banänden som visar på mycket högre värden.

0,5 gram av den giftiga, persistenta och bioackumulerande högfluorerade kemikalien skulle i och för sig få närmare en miljard liter rent vatten att passera miljökvalitetsnormen för PFOS! Det tycker tydligen Fortifikationsverket är helt ok. Även om detta tillskott sker till en vattenförekomst som redan har passerat gränsvärdet med råge och det enligt miljölagstiftningen finns en skyldighet att istället minska koncentrationen av PFOS i vattnet. Det är en anmärkningsvärd synpunkt från en statlig myndighet.

Men oavsett dessa tveksamma uträkningar står det klart att – med Naturvårdsverkets ordval – *”Inga ytterligare utsläpp av PFAS till Bottensjön kan tillåtas.”*⁸

Till slut, Fortifikationsverket förklarar på flera ställen i sitt yttrande, bl.a. i punkt 6 på sid. 19, FortV 505125, att det går att skapa beredskap för att på kort varsel avleda förorenat vatten till en tillfällig reningsanläggning. Föroreningssituationen på Karlsborgs flygplats har varit känd sedan 2014. Varför har inte Fortifikationsverket ordnat med en tillfällig reningsanläggning för åtminstone vissa dagvattenflöden, t.ex. vid pumphuset där PFAS-gifterna nu i årtal har pumpats ut i Kärnebäcken?

Sammanfattningsvis

Aktion Rädda Vättern hävdar att Försvarsinspektörens godkännande av bankantsdräneringen måste upphävas. I övrigt hänvisas även till föreningens överklagande daterat 2018-11-13: http://www.aktionraddavattern.se/wp-content/uploads/2018/11/%C3%96verklagan-bankantsdr%C3%A4nering-del-2_20181113.pdf

Aktion Rädda Vättern

Elisabeth Lennartsson, ordf.
Skogsbrynet, 696 92 ASKERSUND

ARV:s kontaktperson i miljöprövningsärenden:
Christer Haagman
christer.haagman@gmail.com

⁸ Sid. 6 i Naturvårdsverkets remissyttrande.